

Naturvetenskaplig utställning på Terranova i Österbottens museum

Var vänlig och svara på frågorna utanför utställningslokalen, man får nämligen inte ta med pennor in i utställningslokalen. De rätta svaren hittar du på utställningen.

Istiden

När du går nerför trapporna från kaféaulan kommer du till istiden. Bekanta dig med hur De geer-moränerna har uppstått. Av vad/vem har de fått sitt namn?

- A. Orten
- B. Den som upptäckte dem
- C. Stenarten
- D. Världsdelen

Bekanta dig även med hur jättegrytorna har uppstått och känn på de förstörade formerna av fossila snäckor. Sådana lever fortfarande på jorden och de har också funnits under istiden. Av fårorna på deras yta kan du också räkna ut snäckans ålder.

Hur tjock var isen i genomsnitt under istiden? Och hur högt är vattentornet i Vasa?

- A. 1 000 m och 40 m
- B. 2 000 m och 35 m
- C. 3 000 m och 49 m
- D. 2 500 m och 52 m

Vilka fåglar känner du igen? Förr i tiden kallades knipnan för dykand. Enligt forntida folktro kläcktes livet ur dykandens ägg, alltså ur ett urägg. Till exempel i nationaleposet Kaleva berättas att världen har uppstått ur dykandens ägg.

Photo Christoffer Björklund

Människan hittar till Österbotten

Ordet Terranova betyder nytt område eller nytt land. I och med landhöjningen fortsatte människan att röra sig mot stränderna och på så sätt befolkades Österbotten.

I vitrinen kan du se fynd från stenåldern och järnåldern, men vilka djur kan du hitta i rummet? Du rör väl dem inte – de innehåller gift och slits av beröring.

För finländare som levde under forntiden var björnen ett heligt djur. Man ville inte säga ordet björn högt. Man trodde att en björntand förde med sig lycka och att en björnskinnsfäll gav björnkrafter.

Vilka benämningar på björnen känner du till?

Vilket är det enda vilda kattdjuret i Finland?

Och vad var grunden för näringsgrenarna i Österbotten, vilka man också handlade med? Svaret är hav (och jordbruk).

Men vad är det där för en båt?

- A. Piratskepp
- B. Vikingaskepp
- C. Handelsfartyg
- D. Sälvfångstfartyg

I båten kunde 5–8 sjöfarare bo under vårvintern.

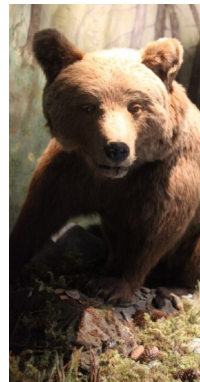

Photo Marika Johans-

Photo Christoffer Björklund

Insekter och landskap

Till det österbottniska landskapet hör vanligtvis havet och olika strandväxter och djur som går ute på bete.

Hör du vilka djur det är som låter?

Landskapen i hela världen hotas ändå av den tredje vågen av massutdöende som innebär att insekter försvinner. Insekter hör inte till de allra trevligaste varelserna, men de får växterna att växa och är till föda för alla andra djur.

Vilken av de förstörade modellerna av insektshuvuden kan vara en pollinatör?

- A. Tjockhuvudfjäril
- B. Röd skogsmyra
- C. Trollslända
- D. Gulbrämad dykare

Vad är det för fågel som flyger där?

- A. Svan
- B. Kungsörn
- C. Havsörn

Den här fågeln har varit mycket hotad och varit på väg att dö ut helt och hållet i Finland. Tack vare enträget fågelskyddsarbete är beståndet igen livskraftigt. Fortfarande får man inom ett område av 100 meter runt denna fågels bo inte fälla träd under häckningstiden. Fågeln hotas av miljögifter och jagades i början av 1900-talet så att den nästan dog ut.

Mitt emot fågeln finns det andra fåglar. Vilken färg har skratmåsens huvud och vilken är den största måsfågeln?

- A. Brun och havstrut
- B. Grå och gråtrut
- C. Svart och tärna
- D. Röd och en annan slags skratmå

Photo Marika Johansson

Stenmineraler, vikarens bo och en miniatyrmodell

Det blir kväll och natt i Österbotten. Samtidigt flyger de här stora fåglarna till kusten för att övernatta. Vilken fågel är det fråga om?

- A. Trana
- B. Sångsvan
- C. Stork
- D. Flamingo

Stenarna är ett fundament för den moderna människan. Vet du hur många olika stenarter, alltså mineraler, som behövs för att tillverka en mobiltelefon? Räkna. På vilket sätt skadar gruvdriften miljön? Kan du av vitrinen med jord se varifrån man får dessa mineraler? Rötterna berättar för oss om insekter, som får våra växter att växa, och om livet under jord som också den hotas av gruvdriften.

Vilket djur hittar du bredvid stenarterna? Djuret är utrotningshotat, och klimatförändringen är också ett hot mot det. Vikarna bygger sina bon i snödrivor och ungarna föds i bona. Du kan gå via boet och kika på vad som finns där. Du får också röra vid boet varsamt. Vikaren kan du också klappa försiktigt, den innehåller inget gift. Men de andra djuren får du inte röra vid.

Genom att titta på miniatyrmodellen kan man komma underfund med hur Vasa har kunnat utformas. Först har det stigit upp lite mark ur havet, sedan när markområdena blivit större har de formats till bosättningsområden. Roparnäs har bildats från ett näs där man kunnat ropa när man velat bli hämtad av en båt osv. Hittar du i miniatyrmodellen något träsk? Vad tror du skulle hända om man torrlade träsket genom dikning, vad skulle hända med växtligheten runtomkring?

Photo Christoffer Björklund

Hatade djur

Kan man hata djur? Varför? Djuren menar inget ont, de lever bara sina liv. Ibland har djurens levnadssätt varit till skada för människorna. Det finns mycket fördomar mot djur trots att största delen har förts in till Österbotten av människorna själva. Både minkar och mårhundar har släppts fria från pälsdjursfarmar. Det finns rädslor förknippade med vargar, och i sagovärlden kopplas vargen ofta till en ond figur. Kungsörnar har ätit samma mat som människorna, sälar har fastnat i fisknät och söndrat dem samt flygekorrar har satt stopp för byggprojekt (flygekorrarna är hotade i världen men i Finland finns det rikligt av dem).

Vilket djur sover (vintersömn)?

- A. Räven
- B. Björnen
- C. Vargen
- D. Mårhund

Hur tycker du att man ska förhålla sig till vilda djur i Finland? Och hur är det med så kallade främmande arter? Djuren är ju levande individer, kan man neka dem ett bo och ett hem?

Photo Christoffer Björklund

Lärde du dig något här? Vilket djur minns du bäst? Kan du med dina handlingar göra något positivt för mångfalden i naturen eller är dina handlingar till ingen nytta?

